

TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)

Uluslararası Hakemli Dergi Yıl: 2024/Bahar, Sayı: 6

ISSN 2792-0879

Yalanlamalı Masalların Uyumsuzluk Kuramına Göre İncelenmesi: TÜMAK-I Projesi Örneği*

Tunahan Eren ARSLAN**

Öz

İnsanlığın yüzlerce yıldır komik olanın ne olduğuna dair düşünceleri sonucunda gülme-mizah kavramları hakkında birçok yöntem ve teoriler geliştirilmiştir. Batılı mizah kuramları olan “Üstünlük, Uyumsuzluk ve Rahatlama” son yıllarda Türk halk edebiyatı verimleri üzerine yapılan muhtelif incelemelerde kullanılmış olup Türk mizahı ile ilgili teorik mizah çalışmalarında artış görülmüştür. Yalanlamalı masallara bakıldığında gerçek hayatta yaşanmayacak ve birbiri ile alakası olmayan mantık dışı olayların yan yana getirilerek dinleyici için mizahî bir durumun yaratıldığı görülmektedir. Bu durumda yalanlamalı masalların asıl fonksiyonunun mizah ve gülme olduğu söylenebilir, bu minvalde yalanlamalı masal ile mizah arasında doğrudan bir bağlantı kurulabilir. Bu çalışma, mizah ile doğrudan bağlantılı olan yalanlamalı masalları mizah kuramlarından biri olan “Uyumsuzluk Kuramı” merceğinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kuramın savunmuş olduğu “beklenen ile gerçekleşen arasındaki uyumsuzluğun doğurduğu güldürü” unsurları TÜMAK-I Projesi kapsamında derlenmiş olan masal metinleri içinden seçilen yalanlamalı masallar örneğinde incelenmiştir. Yalanlamalı masalların mizahta “uyumsuzluk kuramına” malzeme olabilecek pek çok uyumsuz durumu bünyesinde barındırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Mizah, Gülme, Uyumsuzluk Kuramı, Yalanlama, Yalanlamalı Masal, Türk Halk Edebiyatı

Başlangıçta gülme vardı.

Berry Sanders

“Masal Masal Türkiye” dibacesiyle T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı uhdesinde başlatılan ve doğrudan Cumhurbaşkanlığı'nın yatırım programında yer bulan “Türk Masal Külliyyatı (TÜMAK)-I Projesi”, ülkemizdeki masalların bilimsel bir bakış açısıyla derlenmesi, toplanması ve sözlü ile yazılı masal koleksiyonunun oluşturulmasını hedeflemiştir (URL1, URL2, URL3, URL4). Bunun yanı sıra nesiller arası kültürel iletişimde sözlü kültürden beslenen masalların işlevsel olmasını sağlamak, toplumun kültürel değerlerini masallar aracılığıyla yaşatmak, toplumsal normlara uygun bireylerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak, okuyuculara psikolojik rahatlama ve eğlence sunmak gibi hedefler de bulunmaktadır (URL1, URL2). Projenin nihaî hedefleri arasında motif ve tip kataloğu hazırlamak, Türk dünyası masallarının ortak varyantlarını belirlemek, masallarla ilgili profesyonel anlatıcılar yetiştirmek, geleneksel masal

* Geliş tarihi: 14.01.2024

Kabul Tarihi: 17.02.2024

Atf: Arslan, T. E. (2024). Yalanlamalı Masalların Uyumsuzluk Kuramına Göre İncelenmesi: TÜMAK-I Projesi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 1-14.

** Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, ANKARA/TÜRKİYE, E-posta: tunahan.arslan@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0003-1994-475X

anlatıcıları ile gençleri buluşturmak, masalları tiyatrolaştırmak, üniversite ve kişisel arşivleri merkezi bir kurumda toplamak ve lehçelerde basılmış hâlde bulunan masalları Türkiye Türkçesine aktarmak yer almaktadır.

“Var olanın kıymetini bilme” anlayışıyla oluşturulan proje, literatür araştırması ve derleme yöntemleriyle hayata geçirilmiştir. Daha önce yapılmış masal araştırmaları literatür taraması yoluyla elde edilmiştir. Literatür taraması kaynakları arasında yayımlanmamış masal çalışmaları, basılmış kitaplar, lisans ve lisansüstü tezler ile yazılı ve görsel medya kaynakları bulunmaktadır. Birincil aşamadan sonra, Türkiye’de daha önce masal derlemesi yapılmamış veya gözden kaçırılmış bölgeler taranarak derleme çalışmaları tamamlanmıştır. Böylelikle ilgili yöntemlerle derlenen masallar somut bir eser olan külliyata dâhil edilmiştir (URL1, URL2). 2019-2022 yılları arasında “Anka Kuşu” logosuyla yürütülen ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yatırım programına alınan (URL5) bu proje, masala emek veren her bireyin projede bir paya sahip olduğu temel prensibini benimsemiştir. Dr. Zeki Eraslan’ın yürütücü olduğu, Prof. Dr. Fatma Ahsen Turan, Prof. Dr. Mehmet Naci Önal, Prof. Dr. Nebi Özdemir, Prof. Dr. Dursun Ali Tokel, Dr. Ömer Gök, İ. Evre Çoruh’un yer aldığı “Proje Yürütme Komisyonu” dışında, proje kapsamında faaliyet gösteren bölge sorumluları ve il temsilcileri de bulunmaktadır. Yedi coğrafi bölgeden ve seksen bir ilde derlenen masallar, “www.masal.gov.tr” internet sitesinden temin edilen metin ve ses kayıtlarına dayanmaktadır.

Bu proje, Türk masallarının toplumsal farkındalıkta tekrar yer bulmasını sağlamış ve Türk masalcılık geleneğinin canlanmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca dağınık durumda olan literatür bir araya getirilerek yeni masalların literatüre kazandırılmasına olanak sağlanmıştır. İl temsilcileri ve bölge sorumlularının katkılarıyla 6010 masal derlenmiş ve bu derlemelerin 2500’ü aşkını içeren metinler denetimden geçirilerek 1252 masal Proje Yürütme Kurulu tarafından onaylanmış ve e-yayın olarak genel erişime açılmıştır (URL5). Erişime açılmış olan bu masallar türlerine göre tasnif edildiğinde 9 adet yalanlamalı masalın yer aldığı görülmektedir. Masalın sadece kayda geçirilmesi, korunması gereken bir halk edebiyatı türü değil, aynı zamanda disiplinler arası çerçevede değerlendirilmesinin gerekli olduğu (Turan, 2022, s. 6-7) düşüncesinden hareketle çalışmamızın metodu, tespit edilen söz konusu yalanlamalı masal metinlerinin Uyumsuzluk Kuramı bağlamında analitik olarak çözümlenmesine dayalıdır.

1. Türk Halk Edebiyatında “Yalanlama” ve “Yalanlamalı Masal” Kavramı

Türk halk edebiyatında yalanlamalar, âşıklık geleneğinin muhtelif bölümlerinde, masal, halk hikâyesi, Karagöz, Orta oyunu ve türkü metinlerinin ise içinde yer almaktadır. Yalan kelimesinin anlamı sözlüklerde; asılsız söz veya iş, gerçek zıddı, kizb, dürûğ (Sami, 2010, s. 1304) yalancı, vefasız, sözünde durmaz (Dilçin, 2009, s. 243) doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz ve uydurma (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2510) olarak verilmiştir. Fakat Türk halk edebiyatındaki yalanlama türü içinde değerlendirilebilecek yalanlamalı masalarda yalan kavramı sözlüklerdeki anlamlarından farklı olarak değerlendirilmelidir.

Çünkü bu masalarda anlatıcı masalın başında ya da sonunda anlattıklarının gerçek olmadığını açıklarken dinleyici de anlatılanların gerçekliğe dayanmadığının farkındadır.

Anadolu sahası Türk halk edebiyatı metinleri taranarak yalanlama özelliği gösteren örneklerin tespit edildiği ve tespit edilen bu örneklerin yapı, konu, işlev ve anlatım tutumu çerçevesinde incelendiği bir çalışma olarak Canan Kökus'un "Anadolu Sahası Türk Halk Edebiyatı Metinlerinde Yalanlama ve Yalanlamalı Türler" adlı yüksek lisans tezi örnek gösterilebilir (Kökus, s. 2018). Söz konusu çalışma, başlı başına "yalanlama türü" üzerine hazırlanmış olması nedeniyle ehemmiyetlidir. Bu minvalde, yalanlamaların kesin sınırları çizilmemiş ve özgün bir tür olmayıp diğer türler içinde ve farklı ortamlarda, farklı şekillerde icra edilen bir tür olarak kabul edilebileceği değerlendirilmesi de yapılabilir (Kumartaşlıoğlu, 2021, s. 293). Belirli bir kalıba uymayan yalanlamalar, pek çok tür ile iç içe geçmiş şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Yalanlama terimi ilk olarak Boratav (2009, s. 40-59) tarafından kullanılmıştır. Boratav, çalışmasında masal başı tekerlemelerinin içerdiği olağanüstü öğelere odaklanarak bu tekerlemelerin halk şiiriyle ilişkili olabileceğine dikkat çekmiştir. Araştırmacılar, yalanlamanın âşık fasıllarında temellendiği en büyük ve en inanılmaz yalanları bulup dile getirme sanatı olarak tanımlamışlardır (Günay, 2011, s. 92). Ayrıca âşıkların gerçekleşmesi mümkün olmayan yalanlardan oluşan şiir söylemesi ve karşılaşma yaptığı bir tür olarak da ifade edilmiştir (Özkan, 1991, s. 539; Kaya, 2014, s. 832). Bu tür, bir tür sürrealist ifade biçimi olarak da kabul edilmiştir (Güzel ve Torun, 2015, s. 328). "Yalana dayalı kurgu, hayalî, akıl dışı, olması ya da gerçekleşmesi mümkün olmayan durum ve olayların zıtlıklardan, söz oyunlarından, abartılardan yararlanılarak gerçekmiş gibi anlatıldığı nazım ve nesir formunda bulunan bir halk edebiyatı türü" (Kökus, 2018, s. 61) olarak tanımlayabileceğimiz yalanlamalı masalarda anlatıcı, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olmayan durum ve olayı bizzat yaşamış gibi anlatır:

Yalanlamalı masalarda anlatıcı; hayal dünyasının zenginliğini, yaratıcı zekâsını, dili kullanmadaki yetkinliğini ve becerisini göstererek dinleyicileri aklın sınırlarını zorlayan durum ve olayları konu alan yalanlamalı masalların gerçeküstü dünyasında eğlenmeye davet eder. Yalanlamalı masalların şaşırtma ve abartma sanatı üzerine kurulu olması dinleyicileri gerçek hayatın sıkıntularından uzaklaştırarak gülmesini, eğlenmesini sağlar (Kökus, 2018, s. 62).

Yalanlamalı masallar, hem masalın başlangıcında masala hazırlık yapıcı bir giriş formeli olarak kullanılır hem de bağımsız bir hikâyeyi temsil eder şekilde icra edilirler. Bu tür anlatılar, anlatıcının yaşanmış gibi anlattığı garip, mantıksız, şaşırtıcı ve komik olayları içerir. Yalanlamalı masallar, anlatımlarında ses ve söz uyumuna dayandıklarından hayal gücünün serbestçe dans ettiği, mizahın neşesiyle renklenmiş ürünlerdir (Kumartaşlıoğlu, 2021, s. 292). Bununla birlikte, yalanlamalı masallar gerçekleşmesi mümkün olmayan birçok olayın peş peşe sıralanarak anlatıldığı için özellikle geleneksel Türk tiyatrosundaki tekerlemelerle benzerlik gösterir. Örneğin, Karagöz ile Kavuklu karakterleri,

olmayacak şeyleri başlarından geçmiş gibi anlatırlar ve sonunda olayların gerçek olmadığı, aslında rüya olduğu anlaşılır (And, 1985, s. 319-322; s. 388-397). Benzer nitelikler bazı meddah tekerlemelerinde de görülür (Duymaz, 2002, s. 325). Geleneksel Türk tiyatrosunda bu tekerlemeler, bir oyun veya gösterinin yalnızca bir bölümünü oluştururken yalanlamalı masallar tamamen bağımsız bir anlatı biçimindedir (Kumartaşlıoğlu, 2021, s. 294). Hem yalanlamalı masallar hem de Karagöz ile Orta oyununun muhavere kısımları, mizahî bir anlatım tarzına sahiptir. Her üç türde de absürt, komik ve mantık dışı olaylar anlatılarak izleyici ve dinleyiciye eğlenceli bir deneyim sunulmaktadır. Yalanlamalı masallar, gerçeklerle hiçbir alakası olmayan ve dinleyicinin algısını sınamak için tasarlanmış masallardır. Bu masallar, gerçek hayatla uyumsuzluk göstererek dinleyicilerin beklenmedik tepkiler vermesine neden olmaktadır. Yalanlamalı masalların içeriği, gerçeklikle çelişir ve dinleyicileri rasyonel düşünce süreçlerinden uzaklaştırmaktadır. Gerçeklikten kaçışın bu gücü, dinleyicileri masalın içine çeker ve onları gerçek dünyanın sınırlarının ötesine taşır.

2. Uyumsuzluk Kuramına Dair

Mizah insanoğlunun yaşamındaki en gizemli eylemlerden biridir. Mizahın bu özelliği, bilim insanlarını derinlemesine bir araştırma sürecine yönlendirmiştir. Gülmenin nedenleri, insanın iç dünyasındaki ve dış çevresindeki değişikliklere bağlı olarak çeşitlilik gösterebilir. Gülin Ögüt Eker'in (2014) "İnsan Kültür Mizah" adlı eserinde, gülmenin birden fazla işlevi olduğu belirtilmektedir. Eker'e göre, gülme sadece keyif verme ve eğlendirme amacıyla değil, aynı zamanda protesto etme, tahrip etme, sosyalleşme, gerilimi azaltma, savunma ve saldırı gibi çeşitli işlevleri de yerine getirir. Ayrıca savaş sırasında protesto etme işlevi de vurgulanırken başarılı bir savunma mekanizması olarak da görülmektedir. Tıpta tedavi, sosyal tarihin kod ve mesajlarını taşıma, problemlerle başa çıkma, hayata tutunma, eleştiri ve hoşgörü gibi farklı alanlarda da önemli bir rol oynar. Bu çeşitlilik, gülmenin tek bir sebebe indirgenemeyeceğini ve insanlığın karmaşık doğasını yansıttığını göstermektedir.

Gülme eylemi, filozoflardan psikologlara kadar uzanan birçok bilim adamının ilgi odağı olmuştur. Aristo, Eflatun, Sokrates ve Cicero'yla başlayan mizahın sorgulanması gerektiği düşüncesi, özellikle XIX. yüzyıldan itibaren bir disiplin ve kuram çerçevesinde uygulanmaya başlamıştır. Kültür tarihinde mizahı kuramsal açıdan ele alan pek çok farklı çalışma yapılmıştır (Eker Ögüt, 2014, s. 135). Aristo, Platon, Thomas Hobbes, Albert Rapp, Donald Hayworth, James Bettie ve Herbert Spencer gibi düşünürler gülmenin doğasını anlamaya yönelik olarak mizahın değeri konusunda muhtelif görüşler öne sürmüş ve teoriler geliştirmişlerdir. Günümüzde dahi mizahın işlevsel teorileri hakkındaki tartışmalar devam etmektedir. Mizah üzerine geliştirilen yüzden fazla teori üstünlük teorisi, uyumsuzluk teorisi ve rahatlama teorisi içine girmektedir (Yardımcı, 2010, s. 21). İnsanların gülme kavramıyla ilgili soruları, mizah teorilerinin oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Bu teorilerden ilkinde insandaki duygu ve duyumsal yöne çevrilen görüşler ön plandadır. İkinci grup görüşlerde, genellikle şaşkınlık ve durumları uyumsuz bulma

söz konusudur. Umulmadık, mantıksız veya uygunsuz olan bir şeye (nesne veya olaya) karşı zihnimizde oluşan bir tepki vardır. Bu teoride de üstünlük teorisinde olduğu gibi gülmede bir ikilik ve karşıtlık bulunmaktadır. Ancak üstünlük teorisinde güleni kendisinin daha önceki durumu ile başka birinin kendisiyle olan durumunun değerlendirmektedir. Uyumsuzluk teorisinde ise gülen, kendi önemini farkındadır. Başkasını değerlendirirken mutlak bir karşıtlığın olması şart değildir. Bunun yerine daha genel uyumsuzluk kavramını koyar. Temelinde zekâ ve düşünce yatar. Bu teoride umulmadık, mantıksız ve uygunsuz olan bir şeye karşı zihinsel bir tepki söz konusudur. Üçüncü grup görüşler ise “Rahatlama Teorisi” adı altında toplanmaktadır. Bu teorideki görüşler, fizyolojik bakış açısını esas almaktadır. Gülme, neden girdiği fiziksel biçimi alır ve bunun biyolojik fonksiyonu nedir sorusu ön plana çıkar (Türkmen, 2021, s. 1411- 1412).

Bu teoriler arasında en yaygın olarak kabul görenlerden biri “uyumsuzluk teorisi”dir. Bu teoriye göre, bir hikâyenin mantıklı akışında aniden ortaya çıkan uygunsuzluk veya mantıksızlık, gülme tepkisine yol açar (Güler ve Güler, 2010, s. 243). Uyumsuzluk kuramı, “umulmadık, mantıksız ya da şöyle ya da böyle uygunsuz olan bir şeye karşı gösterilen zihinsel bir tepkidir” (Morreall, 1997, s. 24). Başka bir deyişle, bu teori nesnelere veya olayların, insanın dünya görüşüne ve evrenin düzenine dair kurduğu sistemle çatışması sonucu ortaya çıkan anormalliklere dayanmaktadır. Bu teorinin temel ilkesi, insanların gülmeyi, olayların veya ifadelerin tipik olarak beklendikleri şekilde gitmemesi durumlarında deneyimlediklerini öne sürmektedir. Yani bir mizahî durum genellikle beklenen bir durumu veya normu tersine çevirdiğinde veya bozduğunda ortaya çıkar:

Bu kuramın temelinde Aristo’nun, insanların belli bir beklenti içindeyken beklenmedik başka bir sonuçla karşılaşmanın gülme eylemini ortaya çıkardığı düşüncesi oluşturmaktadır. Kant ve Schopenhauer tarafından geliştirilen, James Beattie ile sistemleştirilen ve Fransız filozof Henri Bergson tarafından da savunulan bu kuram, karşıtlık temeline dayalıdır. Kurama göre iki veya daha çok uyumsuz/uygunsuz bileşen ilişkisi, yani benzeşemeyenlerin sentezi söz konusudur. Herhangi bir olayın akışı sırasında, seyreden/dinleyenlerin beklentisi dışında gelişen olaylar, kişiyi şaşkınlığa uğratmakta veya şoka sokmaktadır. Beklenenin dışında, çok farklı bir sonuçla karşılaşan kişi de uğradığı şaşkınlığa ya da hayal kırıklığına gülmeyle tepki göstermektedir (Eker, 2014, s. 135-136).

Uyumsuzluk kuramının bireyde gülme eylemini nasıl harekete geçirdiğine dair çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Uyumsuzluk kuramına göre gülmeyle sonuçlanan süreci Metin Ekici şu şekilde açıklamaktadır:

Uyumsuzluk teorileri özü itibariyle öze dayalıdır. Başka bir deyişle bu teoriler metnin veya başka bir hareketin (durumun, olayın, resmin vb.) bazı karşıtlık özellikleri üzerine kurulmuştur. Kabul edilmektedir ki böylesi karşıtlık içeren her hareket düşüncenin algılanma çizgisinin iki farklı planını içine alır. Daha yeni araştırmalarda bu planlar referans çerçeveleri, izotoplar, şemalar ve yazılar olarak adlandırılmaktadır. Bu iki çizgi birbirleriyle karşılaştırılmazlar, fakat aynı zamanda her ikisi de kesin bazı ortak kısımlara sahiptir ki birinden diğerine geniş her zaman söz konusudur. Bu teorilere göre; dinleyici ve okuyucu konumundaki bir metnin ulaştığı kişi konumundaki bir metnin ulaştığı kişi olan alıcı, bir fıkra metninden veya başka yerden gelen bilgiyi işlemeye başlar ve onu en algılanabilir bir metin haline dönüştürmeye çalışır. Bu anlama ve algılama çalışması sırasında bir şekilde anlamda bir engelle karşılaşır, anlamamaya başlayana kadar kendine ulan bilgiyi ve metni işlemeye devam eder. Bu süre içinde metni anlamaya ve böylece metinde var olan zıtlık durumunu yenmeye çalışır ve o zamana kadar gizlenmiş olarak kalan bir başka yoruma ulaşır. Anlayış veya algıdaki bu yenilenme bir sürpriz ve memnuniyet yaratır ki bu yeni algı ve anlayış gülmeye neden olur (Ekici, 2008, s. 278-279).

Uyumsuzluk teorisinin temel düşüncesi oldukça basittir. Biz, nesnelere, niteliklerin, olayların vb. belirli kalıplar içinde düzenli bir şekilde var olduğu bir dünyada yaşadığımızı düşünürüz. Eğer bu kalıplara uymayan bir durumla karşılaşsak, yani beklenmeyen bir sapma olursa güleriz. Pascal'ın söylediği gibi “Kişiyi, umduğıyla bulduğı arasındaki şaşkırtıcı orantısızlıktan başka hiçbir şey daha fazla güldürmez” (Morreall, 1997, s. 24-25). İnsanlarda, beklentinin tam tersine bir durumun yaratılması, alışılmış düzenden sapılması, alışılmadık bir görüntünün sergilenmesi, olağan dışı kişi, hayvan veya nesnelere taklit edilmesi, olayın akışına uygun olmayan davranışlar veya sözlerin dile getirilmesi gibi unsurlar, uyumsuzluğa örnek olarak gösterilir. Uyumsuzluk teorisine göre, mantık ve bilgi alanında alışılmadık öğeler, normalde bir araya gelmeyen öğelerle değiştirildiğinde mizahî etkiler meydana gelir. Biz bir sonuç beklerken tamamen farklı bir sonuçla karşılaştığımızda, gülmeye neden olacak bir durum oluşur (Güler ve Güler, 2010, s. 244). Bu beklenmezlik, şaşkınlık hissine yol açar. Oluşan bu şaşkınlık hissi, mizahın uyumsuzluk teorisi tarafından açıklanır. Uyumsuzluk Kuramı ya da daha geniş bir ifadeyle mizah kuramları özellikle fıkra çalışmalarında kullanılmış olup müstakil bazı çalışmalarda tiyatro oyunlarına da uygulanmıştır.¹

3. Kuram Çerçevesinde Masal Metinlerinin İncelenmesi

193 numaralı “Keloğlan Masalı” metninde, babası ölmeden önce Keloğlan'a, köse değirmenlerine un öğütmeye gitmemesi gerektiğini söyler. Fakat Keloğlan bu nasihatini dinlemez. Keloğlan bir köyde Köse Dayı adlı birisiyle karşılaşır. Köse Dayı, Keloğlan'a bir yalan söyleme yarışması teklif eder. Hangisinin

¹ Bu konuda bkz. (Ekici, 2008; Bayraktar, 2010; Kanat, 2017; Gümüştpe, 2023).

daha inandırıcı bir yalan söyleyeceğine karar vermek için yarışır. Köse Dayı, büyük bir karpuzun nasıl yetiştiğini ve içindeki nacağın nasıl kaybolduğunu uydurur. Ardından sıra Keloğlan'a gelir. Keloğlan da öküz, arı, ceviz ağacı, tilki ve buğdayla ilgili fantastik bir hikâye uydurur. Köse Dayı'nın söyledikleri ve onun yalanlarına karşı gelmek için Keloğlan'ın söylediği yalanlar uyumsuzluk teorisinin bu metindeki aksidir. Gerçek hayatın akışına ters olan bu durum bir uyumsuzluk yaratır ve masal dinleyicisinde gülmeyi meydana getirir.

1159 numaralı “Yalan Masalı” metninde, şehrin zindanlarının tıka basa suçlularla dolduğu zamanın birinde, bir yarışma düzenlenmiş. Kim hiçbir yeri gerçeğe uymayan bir öykü anlatabilirse cezası affedilecekmiş. Bir mahkûm, yarışmanın ödülünü kazanmak ve cezasını affettirmek için inanılmaz derecede absürt ve gerçekdışı bir öykü anlatır. Mahkûm, önce yolda yürürken bir horozun sırtına biner. Zamanla sırtına bindiği horozun sırtı yaralanır ve biri taze dövülmüş cevizi horozun sırtına sürmesini söyler. Ardından horozun sırtında bir ceviz ağacı büyür ve bu ağaçtan binlerce ceviz toplanır. Ardından cevizleri toplayan insanlar, nohut ekmesi gerektiğini söyler. Mahkûm nohut eker ve sonrasında bunun yanlış olduğunu söyleyen insanlar tarafından karpuz ekmesi gerektiğini duyar. Mahkûm, tarlaya karpuz ektiğini anlatıyor. Zaman geçtikçe tarla karpuzlarla dolmuş. Bir gün bir karpuzu alıp kucığına koyarak uyumuş. Uyandığında karpuz büyümüş, onu itip kenara koymuş. Bir yarısı toprakta, diğer yarısı boşlukta sallanıyormuş. Sonra kendine gelip kalkmış ve karpuzu incelemeye karar vermiş. Karpuzu kesmek için bıçağı çıkardığında bıçak kaybolmuş. Aynı şekilde orakla da denemiş, orak da kaybolmuş. Mahkûm içine girmeye karar vermiş, kafasını kesip yanına koyarak karpuzun içine girmiş. Bu minvalde devam eden masal, gerçek dünyanın sınırlarını zorlayan ve mantıksal tutarlılıkla örtüşmeyen olaylar ve karakterler içerir. Bu uyumsuzluk da seyircide şaşkınlık oluşturarak gülmeye neden olur.

1602 numaralı “İki Köse” metninde, köseler bir konuda anlaşamazlar ve çözüm bulmaya çalışırlar. Bir köse buğdayın kendisine ait olduğunu iddia ederken diğer köse hamurun kendisine ait olduğunu savunur. Masal, köseler arasındaki anlaşmazlıkların komik hikâyelerle ve çözüm arayışlarıyla nasıl sonuçlandığını anlatır. Yalanlamalı masallar, dinleyicinin bildiği gerçek dünyanın sınırlarını zorlayarak farklı bir perspektif sunar. Bu da dinleyicinin olağandışı durumları ve karakterleri normalleştirme yolculuğuna çıkmasına neden olur. Bu uyumsuzluk da seyircinin gülere tepki vermesine sebep olur.

1678 numaralı “İki Arkadaş” metninde, ilk kişi, babasının tuz taşıyan bir deveci olduğu ve bir devenin kaybolduğu bir hikâye anlatır. Deve kaybolunca diğer deveye yük aktararak yolculuk devam ettirilmiştir. Devenin kaybolduğu mevkide bir bostan bekçisi, kabağın içinde kayıp devenin bulunduğunu göstermiştir. İkinci kişi, babasının arıcı olduğunu ve bir arının çift sürdüğü bir hikâye anlatır. Arı sahibi, çift sürdüğü arıları geri almaya giderken, arıları çifte koşan bir vatandaşın elinde bulmuştur. Anlaşarak arıları geri alırken arıların boynunda yaralar olduğunu fark eder. Akıllı insanların önerisiyle ceviz ve şeker karışımı ile yaralara merhem sürerken, yaraların olduğu yerde bir ceviz ağacı büyümüştür. Bu fantastik ve olağanüstü masalda, kahramanlar sıra dışı yeteneklere sahiptir, imkânsız

görevleri başarmış veya karşılaştıkları zorlukları büyüdü yollarla aşmışlardır. Bu masal sıklıkla hayal gücünü ve yaratıcılığı teşvik ederken, gerçek dünyada bulunmayan elementlerle dolu olduğu için okuyucuları büyülemiştir. Karşılaşılan saçma sapan durumlar, absürt karakterler ve tahmin edilemez olaylar, gülme krizlerini tetikler. Dinleyiciler, hikâyenin gidişatını öngöremeyince ortaya çıkan bu beklenmedik mizah anlarına daha da fazla gülerler. Gerçek hayatın akışına ters olan bu durum bir uyumsuzluk yaratır ve masal dinleyicisinde gülmeyi meydana getirir.

2527 numaralı “Olmayacak İşler” metninde, yaylada arıların güdülmesi anlatılmaktadır. Bir gün arıları eve getirirken bir arı eksik çıkar. Babasına durumu anlatan kişiden babası topal arıyı bulmasını ister. Topal arıyı yaralı olarak bulup tedavi ederler. On bin tane arının sayılmayacağını ve bir tanesini bulmanın mümkün olmadığını bilen masal dinleyicisi bu uyumsuzluk karşısında gülmeye engel olamaz. Arıların güdülmesi sırasında yaşanan beklenmedik durumlar ve karakterlerin absürt istekleri, dinleyicilerde hem şaşkınlık hem de gülmeye sebep olur. Ayrıca masalın sonunda anlatıcının tüm yaşananların düş olduğunu ifade etmesi, dinleyicilerde şaşkınlık oluşturarak gülmeye neden olur. Bu durum, masalın güldürücü etkisini artırır ve dinleyicilerin masalın içine daha fazla çekilmesini sağlar. Masalın beklenmedik olayları ve karakterlerin absürt istekleri, dinleyicilerde gülmeye sebep olurken masalın sonundaki beklenmedik açıklama da şaşkınlık oluşturarak gülmeye neden olmaktadır. Bu durum masalın dinleyiciler üzerindeki etkisini artırır ve masalın anlatımını daha keyifli hâle getirir.

2959 numaralı “Yalan” metninde, bir zamanlar güzel bir kız yaşarmış. Köyün gençleri ona hayranmış, ama kız ukala imiş ve kimseyi beğenmemiş. Aradan yıllar geçmiş. Artık kıza hiç görücü gelmez olmuş. Yıllar sonra köydeki dul erkeklerden biriyle evlenmek zorunda kalmış. Aranızda kim en güzel yalanı söylerse onunla evleneceğim, demiş. Seksen yaşındaki adam da başlamış anlatmaya. Dinleyici, mantık dışı anları kabullenirken, bu absürt olayları gerçeklikten uzaklaştırıp gülünç bir perspektiften değerlendirir. Olağandışı durumlar ve karakterler, mizahın en temel unsurlarını oluşturur ve dinleyicinin gülmekten kendini alamamasına neden olur. Bu masalda da yaşlı adamın anlattıkları üzerinden anlatılan uyumsuzluk da seyircinin gülere tepki vermesine sebep olur.

3075 numaralı “Duyulmadık Yalan” metninde, bir padişah, kim duyulmamış bir yalan söylerse kızını ona vereceğini söyler. Bir adam bu fırsatı değerlendirmek ister ve kırk gün müsaade ister. Padişah, kabul eder ve adam sürekli para harcayarak müsaadesini kullanır. Ancak yalanını bulamaz. Süresi dolunca muhafızlar tarafından yakalanır. Karakterin yalanını bulamaması ve sonunda muhafızlar tarafından yakalanması, masalın gidişatında bir dönüm noktasıdır. Bu noktada, dinleyiciler meraklarını daha da artırır ve hikâyenin sonucunu öğrenmek için dikkatlerini yoğunlaştırırlar. Karakterin saçma hikâyeler anlatması, masalın uyumsuzluğunu ve mantıksızlığını vurgular. Padişahın, karakterin saçma hikâyelerine inanması ve istediği parayı ve kızını vererek gitmesine izin vermesi, dinleyicilerde hem şaşkınlık hem de gülme hissi uyandırır. Bu, masalın ana teması olan mantık dışılık ve uyumsuzluk kavramlarının vurgulanmasını sağlar. Padişah hikâyesini anlatmasını ister, adam saçma hikâyeler

anlatır. Sonunda padişah onun istediği parayı ve kızını vererek gitmesine izin verir. Gülmenin mantık ve düşünce yönüne ağırlık veren uyumsuzluk kuramı, mantıksız ve uyumsuz olan her şeyin gülmeye neden olabileceğini kabul eder. Bu da dinleyicilerin kendi mantıklı dünyalarının dışına çıkıp bu saçmalıklara katılmasını sağlar.

3607 numaralı “Yalan” metninde, olması gereken ile olan arasındaki uyumu yok etmekte, masal dinleyicileri bu sıra dışı sahneye gülmekten kendini alamamaktadır. Masalın sonunda kahramanın köprüde takılıp düşerken bir bulduğu kâğıt ve üzerindeki yalan olduğunu okuması da uyumsuzluktur ve seyircide şaşkınlık oluşturarak gülmeye neden olmuştur. Mantıksızlığın gülmeye yol açabilmesi için kendi içinde bir mantık dizgesine sahip olması gerekir. Bu bağlamda uyumsuzluk kavramı etrafında gülme, mantıksız olan ile normal olan arasında ortaya çıkan paradoksal çerçeve üzerine gerçekleşir. Söz konusu bu yalanlamalı masallar dinleyicilerin kafasındaki sınırları yıkarak özgürlük hissi yaratır. Gündelik yaşamda sıkışmış hisseden insanlar için, mantık dışı bir dünyanın kapıları aralanırken bu özgürlük hissi gülümsemelere dönüşebilir. Masalın içinde mantık dışı olayları ve durumları kabullenmek, dinleyicileri gerçek dünyadan bir anlığına uzaklaştırarak gülme krizlerine sürükler.

4887 numaralı “Yalan” metninde, bir adam, uzak yerlerdeki tuhaf olaylara tanık olmak amacıyla yola çıkar. Altı aylık bir yolculuktan sonra bir hanı ziyaret eder ve burada tuhaf durumlarla karşılaşır. Üç tane tüfekten birini alır ve uçan ördekleri vurur. Ördeklerden birinin canı yoktur ve bu ördeği alır. Daha sonra dibi olmayan bir güveci alıp canı olmayan ördeği pişirir, ancak bitiremez. Allah’tan yardım diler ve birden borazanlar ses çıkarır. Bir grup asker gelir ve güveci bitirir. Ardından bir deveci çıkar ve develeri bulduğunda ona bir ciğer vaat eder. Bir cuma günü develer bulununca deveci ciğeri getirir ve bir duta asarlar. Bir kuş gelir ve dutu kökünden çekerek çalar. Adam ve deveci, kuşun peşine düşerler ve kuş onları yukarı çıkarır. Adam düşerken parçalanır, ancak etlerini birleştirerek tekrar hayata döner. Adam, eski hâline döner ve bir ev sahibi ile karşılaşır. Ev sahibi, adamı evine davet eder. Gece yarısı ev yıkılınca adam, ev sahibinden lambayı getirmesini ister. Ancak lambayı getiren ev sahibi, patır patır taşların üzerine pirenin boynuzlarını sokmuş olduğunu fark eder. Yalanlamalı masallar, icra ortamı içerisinde kimi zaman masalların başında masala hazırlayıcı giriş formeli olarak kullanılabilirdiği gibi kimi zaman başlı başına bağımsız bir anlatı olarak karşımıza çıkarlar (Kumartaşlıoğlu, 2021, s. 292). Burada masala hazırlayıcı giriş formeli olarak kullanıldığını görmekteyiz. Anlamsız kelime oyunları, söz oyunları ve çift anlamlı ifadeler, dinleyicinin zihinsel jimnastiğini tetiklerken aynı zamanda gülme krizlerine neden olur. Kelimelerin beklenmedik şekillerde bir araya geldiği espriler, dinleyicinin zihninde komik resimler canlandırmasına sebep olur. Anlatılan olayların mantıklı bir akışla birbirine bağlanmak yerine, gerçeküstü ve mantıksız bir şekilde birbirine eklenmiş olduğunu bilen masal dinleyicisi bu uyumsuzluk karşısında gülmeye engel olamaz.

Sonuç

Yalanlamalı masallar hem bağımsız olarak hem de masalların girişinde yer alan anonim halk edebiyatı örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yalanlamalı masallar genellikle nesir formunda bulunurken nazım şeklinde yazılmış örnekleri de mevcuttur. Bu tür masallarda akıl dışı, mantıksız ve gerçeküstü durumlar veya olaylar anlatılır. Müstakil olarak bulunan yalanlamalı masallar eğlence, keyif verme ve hoşça vakit geçirme amacını taşıırken masalların başında yer alan yalanlamalı masallar ise dinleyicinin ilgisini çekmek, masalın başladığını haber vermek ve dinleyicileri masalın dünyasına hazırlamak gibi işlevleri yerine getirmektedir. Bu ürünlerde yer alan söz oyunları, ses ve söz tekrarları gibi dil unsurları ahengi ve akıcı üslubu sağlamaktadır. Yalanlamalı masal konusunda saha araştırmalarından elde edilen ve hem tekerleme hem de masal hakkında yapılan bilimsel çalışmalara yansıyan metin sayısı oldukça azdır. Bu durum, yalanlamalı masal icrasının zayıflaması veya yok olması ile izah edilebilir. İcra dili, yoğun mizahî içerikli sıfat kullanımı, tipleri, içeriği, masal tekerlemeleri, uyumsuz eşleştirmeleri, kurgu içerisindeki tuhaf gelişmeler vb. pek çok sebepten ötürü masalların mizahla yoğun ilişkisi irdelenmelidir. Nitekim bu çalışmanın amacı da oldukça fazla sayıda mizah malzemesini barındıran yalanlamalı masalları mizah kuramlarından “Uyumsuzluk Kuramı” bağlamında bilimsel bir bakış açısıyla tahlil etmek ve bu verimlerin Türk mizah literatüründeki yerini tespit etmeye yöneliktir. Bu minvalde genel okuyucu erişimine açılmış olan 1252 masaldan incelemeye esas alınan 9 yalanlamalı masal metni kuramsal bir incelemeye tabi tutulmuş; söz konusu ürünler kişileri, konuları ve espri anlayışı bakımından ele alınmıştır. Bu masallarda yalan yarışına girme, bir karpuzun veya kabağın içinden geçip sürrealist bir dünya içinde kendini bulmak ve horozun ya da arının sırtında çıkan yaranın tedavisi sonucunda orada bir ağaç veya tarla oluşması uyumsuzluğun en açık biçimde aksidir. Söz konusu anlatılar uyumsuzluk kuramına göre değerlendirildiğinde, yalanlamalı masalların içeriğinin gerçek hayatla tamamen uyumsuz olduğu görülmektedir. Yalanlamalı masalların içeriğine göz attığımızda, gerçekle örtüşmeyen, hayalî ve mantıksız bir dizi olayın ardı ardına sıralandığı; adeta gerçekmiş gibi aktarıldığı görülür. Uyumsuzluğu oluşturan asıl etken, insan zihninde kategorize edilen olayların ve durumların beklentilere ters düşmesi ve var olan kalıpların bir anda yıkılıvermesidir. Anlatılanlar ile gerçek hayat arasındaki uyumsuzluk, gerçeklikten uzaklık, dinleyicinin aşına olduğu kalıplara aykırılık gibi faktörler, dinleyicinin zihninde şaşkınlıkla birlikte gülme hissi uyandırır. Yapmış olduğumuz çalışma, bu alana yönelik dikkatleri çekme amacı gütmektedir. Sadece yalanlamalı masallar değil, aynı zamanda tüm bir masal külliyyatımız mizah kuramları çerçevesinde incelenmelidir. Derin bir halk tefekkürünün ve felsefesinin tezahürü (Turan, 2022, s. 7) olan Türk masalları, içeriğinde barındırdığı zengin mizah unsurları ile kapsamlı bir mizah çalışmasına konu edilmelidir. Türk masalları, sınırları zorlama konusunda oldukça iddialıdır. Mantık dışı olayların ve absürt karakterlerin yoğunluğu, masalların mizahî yönünü vurgulamaktadır. İnsanın gerçek dünyadan kaçıp masalların renkli dünyasında kaybolması, bu anlatıların büyüsunü ve mizahî etkisini artırır. Sonuç olarak, bu çalışma Türk masallarının içerdiği zengin mizahî unsurların toplumsal, kültürel ve düşünsel açıdan analiz edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Kaynakça

- And, M. (1985). *Geleneksel Türk tiyatrosu köylü ve halk tiyatrosu gelenekleri*. İnkılâp Kitabevi.
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik halk bilimi/ halk edebiyatı sözlüğü*. Karahan Kitabevi.
- Bayraktar, Z. (2010). *Mizah teorileri ve mizah teorilerine göre Nasreddin Hoca fıkralarının tahlili*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boratav, P. N. (2009). *Zaman zaman içinde*. İmge Kitabevi.
- Dilçin, C. (2009). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duymaz, A. (2002). *İrfanı arzulayan sözler tekerlemeler*. Akçağ Yayınları.
- Eker Ögüt, G. (2014). *İnsan kültür mizah-eğlence endüstrisinde tüketim nesnesi olarak mizah*. Grafiker Yayınları.
- Ekici, M. (2008). Gülme teorileri ve Nasreddin Hoca fıkraları. *21. yüzyılı Nasreddin Hoca ile anlamak uluslararası sempozyumu 8-9 Mayıs 2008 bildiriler* (s.271-280). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Güler, Ç., Güler, B. U. (2010). *Mizah, gülme ve gülme bilimi*. Yazıt Yayıncılık.
- Günay, U. (2011). *Türkiye'de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. (6. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Gümüštepe, P.N. (2023). *Mizah teorileri bağlamında geleneksel Türk tiyatrosu*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, A., Torun, A. (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. (9. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Kanat, N.D. (2017). *Mizah teorileri bağlamında Bektaşî fıkraları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, D. (2014). *Türk dünyası ansiklopedik türk halk edebiyatı kavramları ve terimleri sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Kökus, C. (2018). *Anadolu sahası Türk halk edebiyatı metinlerinde yalanlama ve yalanlamalı türler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2021). Yalanlamalı masallar üzerine - Kütahyalı bir anlatıcıdan dört örnek ile-. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 68, 292-309.
- Morreall, J. (1997). *Gülmeyi ciddiye almak*. K. Arsever - Ş. Soyar (Çev.). İris Yayınları.
- Özkan, İ. (1991). Yalanlamalar ve tekerlemeler. *Türk Kültürü*, 341, 539-551.

Sanders, Barry. (2001). *Kahkahanın zaferi: yıkıcı olarak gülme*. Kemal Atakay (Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Sami, Ş. (2010). *Kamus-ı Türkî*. (Haz. Paşa Yavuzarslan). Türk Dil Kurumu.

Turan, F.A. (2022). Sözlü anlatı geleneğinin ustaları: masal anaları. F.A.Turan, H.Yazıcı Ersoy, Ş. Demirel (Ed). *Doğu'dan Batı'ya Masalın Serüveni Dünya Masalları* (s. 5-18). Nobel Kültür.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. (11. Baskı). Türk Dil Kurumu.

Türkmen, F. (2021). Modern mizah teorilerinden uyumsuzluk teorisi ve Nasreddin Hoca fıkraları. S. S. Yılmaz - H. Çelikten - E. Kaan Çelikten (Ed.). *Doğan Kaya Armağanı 70. Yaş Hatırası* (s. 1411-1418). Vilayet Kitabevi.

Yardımcı İ. (2010). Mizah kavramı ve sanattaki yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-41.

Elektronik Kaynaklar

URL1: <https://www.masal.gov.tr> (E.T.: 24.08.2023)

URL2:<http://www.akmb.gov.tr/Haber.aspx?HaberId=1330> (E.T.: 24.08.2023)

URL3:<https://aregem.ktb.gov.tr/Eklenti/74225,e2brosurtumak-ipdf.pdf?0> (E.T.: 23.08.2023)

URL4: <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-272466/turk-masal-kulliyati-i-projesi.html> (E.T.: 23.08.2023)

URL5: <https://akmb.gov.tr/cumhurbaskanligi-destekli-yatirim-projeleri/masal-masal-turkiye> (E.T.: 24.08.2023)

Analyzing Fairy Tales Through the Theory of Incongruity: A Case Study of The Tümak-I Project*

Tunahan Eren ARSLAN**

Abstract

Throughout centuries of contemplating what is humorous, numerous methods and theories regarding the concepts of laughter and humor have been developed. Western humor theories like “Superiority, Incongruity, and Relief” have been employed in various analyses conducted on Turkish folk literature works in recent years, contributing to an increase in theoretical studies on Turkish humor. When looking at Discrepant Tales, it is evident that illogical events, unrelated to each other and unlikely to occur in real life, are juxtaposed to create a humorous situation for the audience. In this context, it can be argued that the primary function of refutation fairy tales is humor and amusement, suggesting a direct correlation between these tales and humor. This study aims to examine refutation fairy tale, inherently linked to humor, through the lens of the “Incongruity Theory”, one of the humor theories. The elements advocated by this theory, such as the amusement arising from the incongruity between what is expected and what actually happens, will be scrutinized in a selection of refutation fairy tales gathered within the scope of the TUMAK-I Project. It has been observed that refutation fairy tales encompass many incongruous situations that could serve as material for the “Incongruity Theory” in humor.

Keywords

Humor, Laughter, Incongruity Theory, Refutation, Refutation Fairy Tale, Turkish Folk Literature

* **Date of Arrival:** 14.01.2024

Date of Acceptance: 17.02.2024

Citation: Arslan, T. E. (2024). Yalanlamalı Masalların Uyumsuzluk Kuramına Göre İncelenmesi: TÜMAK-I Projesi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 1-14.

** Ph.D. Student, Ankara Hacı Bayram Veli University Department of Turkish Language and Literature, Turkish Folk Literature Department, ANKARA/ TÜRKİYE, E-mail: tunahan.arslan@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0003-1994-475X

Анализ Народных Сказок С Присказками С Точки Зрения Теории Несоответствующего Сопоставления: Пример Проекта TÜMAK-I*

Тунахан Эрен АРСЛАН**

Аннотация

В результате размышлений человечества на протяжении сотен лет о том, что же является смешным, а что нет, было разработано большое количество методов и теорий относительно терминов «смех» и «юмор». В последние годы в различных исследованиях по турецкой народной литературе активно прибегают к западным теориям юмора, таким как «превосходство, несоответствие и разрядка». Вследствии чего наблюдается рост теоретических исследований на тему турецкого юмора. Обращаясь к так называемым «*yalanlamalı masallar*» (сказки с присказками), можно увидеть, что юмористическая ситуация создается для слушателя путем сопоставления нелогичных событий, которые не могли бы произойти в реальной жизни и, что данные события не имеют друг с другом ничего общего. В этом случае можно сказать, что основной функцией такого рода сказок является юмор и смех, что указывает на прямую связь с юмором. Целью данного исследования является рассмотрение сказок с присказками, напрямую связанных с юмором, через призму «теории несоответствия». Элементы «комедии, возникающей из несоответствия ожидаемого и происходящего», которые лежат в основе этой теории, были рассмотрены на примере текстов сказок, записанных в рамках проекта TÜMAK-I. Установлено, что в сказках с присказками содержится большое количество несовместимых ситуаций, которые могут являться материалом для исследования «теории несоответствия» в юморе.

Ключевые слова

юмор, смех, теория несоответствия, присказка, сказка с присказкой, турецкая народная литература.

* Дата поступления статьи: 14.01.2024

Дата принятия статьи: 17.02.2024

Ссылка: Arslan, T. E. (2024). Yalanlamalı Masalların Uyumsuzluk Kuramına Göre İncelenmesi: TÜMAK-I Projesi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 6: 1-14.

** Аспирант, Анкарский Университет им. Хаджы Байрама Вели, кафедра турецкого языка и литературы, отделение народной турецкой литературы. – Анкара/Турция, электронная почта: tunahan.arslan@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0003-1994-475X